

עלון שבועי נחלת שדה

חידושי תורה בדרך הדרוש והאגדה על פרשת השבוע

מאת מחבר סדרת הספרים "נחלת שדה" על התורה והמועדים

ערש"ק פרשת נח תשע"ג שנה ב' גליון 63

לתגובות/הערות/דרשות והרצאות ניתן לפנות לטלפון – 050-4145482,

ניתן לקבל את העלון במייל chagithen@neto.net.il

הנושא: הטעם שהתנא "שמעון הצדיק" קיבל את התואר "צדיק"

ביומא לה: אמרו עליו על יוסף הצדיק וכן הוא במדרשים). ושוב גם כאן יש לשאול, מדוע קיבל יוסף את התואר "צדיק"?

והנה, אם נדקדק נמצא כי יש דמיון מסוים בין יוסף הצדיק לשמעון הצדיק, שכן גם אצל יוסף אנחנו רואים שהוא משמש כחיבור בין האבות אל השבטים, רבי לוי יצחק מברדיטשוב ז"ע בספרו קדושת לוי קורא ליוסף כאחד מהאבות הקדושים, כי הרי בניו אפרים ומנשה היו חשובים כראובן ושמעון, כלומר הם שוים לשבטים הקדושים, ממילא אביהם יוסף הוא חלק מהאבות הקדושים, אבל למעשה הוא לא ממש אב, נמצא אם כן, שהוא שילוב של השבטים עם האבות, כך כמו שמעון הצדיק שהיה שילוב של אנשי כנסת הגדולה ותחילת תקופת התנאים, שילוב בין תורה שבכתב לתורה שבעל פה.

כדי להסביר את הדברים, שמעון הצדיק היה מ"שיירי כנסת הגדולה". באיזה צומת היסטורית עמדו אנשי כנסת הגדולה? חגי זכריה ומלאכי ראשוני הכנסת הגדולה הם סוף תקופת הנביאים ובפטירתם נסתלקה הנבואה, וכפי שאומרת הגמרא בסנהדרין (יא.): משמתו נביאים האחרונים: חגי זכריה ומלאכי - נסתלקה רוח הקודש מישראל, ואף על פי כן היו משתמשין בבת קול וכו'.

כלומר, אנשי כנסת הגדולה מפגישים אותנו עם סוף הנבואה. הנבואה היתה מתקופת משה רבינו ועד לחגי זכריה ומלאכי, שהיתה התגלות השכינה בצורה מוחשית והיו מקבלים הוראות מן השמים כיצד להתנהג על פי הנביא. ועתה מחמת הגלות התבטלה הנבואה והסתלקה השכינה, ועל ביטול הנבואה כותב האור החיים הקדוש (בחוקות

השבוע ביום שני כ"ט תשרי (כמובא ביומא לט. ששבעה ימים לאחר ההגל של חג סוכות הוא נפטר) חל יומא דהילולא רבא של התנא הקדוש הכהן הגדול מאחיו "שמעון הצדיק". ולכן הנה מה טוב ומה נעים להתבונן בעניינו ובמעשיו ללמוד ולהשכיל מהם דרך חיים.

יש להתבונן בתואר שזכה לו "שמעון הצדיק" התנא היחיד שקיבל את התואר: "צדיק" (ולא מצאנו עוד תנא במשנה שנקרא כן, רק "בנימין הצדיק" שהיה תלמידו של רבי יהודה הנשיא כמובא במסכת ב"ב דף יא., אולם הוא לא מוזכר במשנה). הרמב"ם בהקדמתו לפירוש המשניות כתב, כי שמעון הצדיק היה ראש וראשון למשניות, שעד זמנו היתה תורה שבכתב (ספר התנ"ך) ומזמנו ואילך החלה התורה שבעל פה. וכלשונו: "והאחרון מן החבורה הטורה ההיא (י) של אנשי כנסת הגדולה, הוא ראשית החכמים הנזכרים במשנה, והוא שמעון הצדיק, והיה כהן גדול בדור ההוא".

וכאן המקום לשאול, אם שמעון הצדיק היה ראש וראשון לתנאים, הרבה יותר מתאים לומר עליו את התואר "גאון" או "חכם", תוארים המתאימים למנחיל תורה שבעל פה, ולא התואר "צדיק" אשר בדרך כלל זהו תואר המשמש אדם שהוא בעל מעשים טובים ומתנהג לפנים משורת הדין, אבל לא למי שהוא גדול בתורה? ואכן רש"י במסכת עבודה זרה (ו רע"א) מפרש מה שנאמר התואר "צדיק" אצל נח, "בלא חמס". כלומר, שהתואר "צדיק" מתאים על שלימות של "בין אדם לחבירו". ואם כן מדוע שמעון הצדיק קיבל את התואר "צדיק"?

אדם נוסף בהיסטוריה קיבל את התואר "צדיק", הלוא הוא "יוסף הצדיק" (כך מובא בגמרא

כ"ו, ל') וז"ל: וגעלה נפשי אתכם... גם נתכוון שלא יתנבאו עוד בישראל נביאים כי לא יופיע ה' שכינתו המתייחס לה בחינת נפש בהם, וקללה זו אין קללה למעלה ממנו, ולזה קבעה אחר כמה קללות, הא למדת שהיא גדולה ממה שלפניה, והיא שנתקיימה בזמן הזה ולה כלו עינינו ודאבה מאוד נפשנו אוי נא לנו. עכ"ל. ביטול הנבואה הוא הדבר החמור ביותר שקרה בגלות, ניתק כביכול הקשר הישיר עם הבורא.

באים אנשי כנסת הגדולה ורוצים לתת מענה לתופעה הנוראה הזו של סילוק הנבואה, אם עד עכשיו הקשר אל הבורא היה על ידי שהוא כביכול היה יורד ומתגלה אלינו, מה שנקרא "אתערותא דלעילא", הרי שעכשיו עלינו לפעול בצורה הפוכה בבחינת "אתערותא דלתתא", ולגרום לנו להעלות ולהתקדש כדי להתקרב אל בורא עולם.

לפיכך אנשי כנסת הגדולה מתקנים את נוסח התפילה שאותו אנו מכירים, שכן כל מהותה של התפילה להביא את האדם להתפשטות הגשמיות לבחינה גבוהה כמעט כמו נבואה, וכלשון הטור (או"ח סימן צ"ח) וז"ל: וכן היו עושין חסידים ואנשי מעשה, שהיו מתבודדים ומכוונים בתפילתן עד שהיו מגיעים להתפשטות הגשמיות ולהתגברות רוח השכלית, עד שהיו מגיעים קרוב למעלת הנבואה. עכ"ל.

זה מהותו של שמעון הצדיק אשר היה "משיירי כנסת הגדולה", כי עד עתה היה לנו את התורה שבכתב - את התנ"ך, אשר עניינה אתערותא דלעילא - קבלה מהבורא יתברך, אולם מעתה החלה תקופת התורה שבעל פה, מה שעם ישראל הוסיף על התורה הקדושה (על אף שגם תורה שבע"פ ניתנה למשה רבינו מן השמים, אך נתגלה לו מה שעתידיים ישראל לחדש), מה שעם ישראל נותן להקב"ה, בבחינת "אתערותא דלתתא".

מעתה מתבאר היטב מדוע מכונה הוא בשם "צדיק", שכן "צדיק" הוא כנגד מידת היסוד, שמקשרת בין השמים לארץ. לכן "שמעון הצדיק" מכונה כך, משום שהוא מקשר בין התקופה של התורה שבכתב שהיתה בחינת "שמים" - אתערותא דלעילא, לתקופה של התורה שבעל פה שהיא בחינת "אתערותא דלתתא". כמו כן אף "יוסף הצדיק" שמקשר בין האבות שהיו בבחינת "שמים", לעומת השבטים שהם בחינת "ארץ", נקרא "צדיק".

על פי זה נבין את המעשה המובא (נדרים ט: נזיר ד:): אמר שמעון הצדיק מימי לא אכלתי אשם נזיר טמא חוץ מאדם אחד שבא אלי מן הדרום, יפה עינים וטוב רואי וקווצותיו סדורות לו תלתלים. אמרתי לו: בני! מה ראית לשחת שער נאה זה? אמר לי: רועה הייתי לאבי בעירי והלכתי לשאוב מים מן המעיין, ונסתכלתי בבבואה שלי ופחו יצרי עלי וביקש לטורדני מן העולם. אמרתי לו: ריקה! מפני מה אתה מתגאה בעולם שאינו שלך שסופך להיות רימה ותולעה? העבודה שאגלחך לשמים. עמדתי ונשקתיו על ראשו. אמרתי לו: כמותך ירבו נזירים בישראל, עליך הכתוב אומר "איש כי יפליא לנדר נדר נזיר להזיר לה".

והיינו, אותו נזיר כשבא יצר הרע להתגרות בו, נחה עליו רוח של טהרה מן השמים והוא הצליח להתגבר על יצרו, מבחינת "אתערותא דלעילא" אולם אותו נזיר חשש, שמא עכשיו הצלחתי להתגבר על יצרי, אולם מחר או מחרתיים מי ערב לי שלא יכשילני, לכן הוא עשה צעד של "אתערותא דלתתא" קיבל על עצמו נזירות ואז הוא יצטרך לגלח את שערותיו, ובזה ודאי היה לו ששוב יצרו לא יתגבר עליו.

שמעון הצדיק אשר מחבר את "אתערותא דלעילא" עם "אתערותא דלתתא", כשראה יהודי אשר עושה כן, שלא מסתפק ב"אתערותא דלעילא" - שמח שמחה גדולה וקם ונשקו על ראשו.

מעלת הלימוד בחודש מרחשון

כתב בספח"ק מאור ושמש (פרשת שמיני) וז"ל: על כן נהגו אנשי קדמוני זמנינו ללמוד בראש חדש אייר ובראש חדש מרחשון הלכה ותוס', מפני שביום טוב נתגלו קדושות עליונות על הכנסת ישראל שהן בינה ודעת, וצירוף של ראש חדש אייר וראש חדש מרחשון מורים על הדעת, ונתכשרו חדשים אלו להשיג דעת התורה יותר מבשאר חדשים. והיה זאת להם לאות אם נתווסף להם דעת יותר ומחדשין חידושין דאורייתא יותר מבשאר חדשים, אז ידעו שהשיגו בהחג הקדושות העליונות.